

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการจัดการนิเทศภายใน โรงเรียนของหมวดวิชา
สังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11" สรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการนิเทศภายใน โรงเรียนของหมวดวิชาสังคมศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ในด้านต่อไปนี้

1. การวางแผนงานนิเทศ
2. การใช้หลักสูตร
3. เนื้อหาวิชาและหนังสือเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อการเรียนการสอน
6. การวัดและประเมินผล
7. การส่งเสริมสมรรถภาพทางวิชาการของครูสังคมศึกษา
8. การติดตามและประเมินผลงานนิเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหาร
ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ตัวอย่างประชากรมี 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เป็นตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้ในการทำแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 345 คน กลุ่มที่ 2 เป็นตัวอย่างประชากร

ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งได้จากตัวอย่างประชากรในกลุ่มที่ 1 จำนวน 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ 1 คน และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา 1 คน รวมตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ชุดที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนของหมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับสถานการณ์และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจคำตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนของหมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านต่อไปนี้

1. การวางแผนงานนิเทศ
2. การใช้หลักสูตร
3. เนื้อหาวิชาและหนังสือเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อการเรียนการสอน
6. การวัดและประเมินผล
7. การส่งเสริมสมรรถภาพการวิชาการของครูสังคมศึกษา
8. การติดตามและประเมินผลงานนิเทศ

เป็นแบบสอบถามแบบตรวจคำตอบ (Check list)

ตอนที่ 3 ถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนของหมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านต่อไปนี้

1. การวางแผนงานนิเทศ
2. การใช้หลักสูตร

3. เนื้อหาวิชาและหนังสือเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อการเรียนการสอน
6. การวัดและประเมินผล
7. การส่งเสริมสมรรถภาพทางวิชาการของครูสังคมศึกษา
8. การติดตามและประเมินผลงานนิเทศ

เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน ของ
หมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended)

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน
ของหมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11
เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนที่เป็นแบบ
สอบถาม โดยการส่งทางไปรษณีย์ และบางส่วนได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม
ทั้งสิ้น 390 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามที่ถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 345 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ
88.46 ส่วนที่เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม นำมาหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต
(Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำ
เสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง ส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะ นำมาจัดลำดับความถี่
แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

4.2 แบบสัมภาษณ์ นำมาหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอข้อมูล
ในรูปความเรียง

สรุปผลการวิจัย

แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 36-40 ปี ส่วนใหญ่เป็นครูปฏิบัติการสอนวิชาสังคมศึกษา มีอายุราชการระหว่าง 11-15 ปี มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีจำนวนคาบสอนระหว่าง 16-20 คาบต่อสัปดาห์

2. สภาพการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนของหมวดวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

2.1 ด้านการวางแผนงานนิเทศ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มอบหมายให้หัวหน้าหมวด กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานนิเทศและจัดประชุมครูเพื่อแจ้งนโยบาย รองลงมาคือ สัมรวจ ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน และส่วนน้อย ได้แก่ ผู้นิเทศ ร่วมกับครูในการจัดตารางการนิเทศให้สอดคล้องกับปฏิทินปฏิบัติงานของโรงเรียน

2.2 ด้านการใช้หลักสูตร ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่แนะนำครูให้แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ ก่อนทำการสอน รองลงมาคือ จัดประชุมปฏิบัติการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละรายวิชา ร่วมกับกลุ่มโรงเรียน และส่วนน้อยจัดอบรมครูโดยวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการใช้ หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนก่อนเปิดภาคเรียน

2.3 ด้านเนื้อหาวิชาและหนังสือเรียน ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สนับสนุนให้ครูเตรียม เนื้อหาวิชาก่อนทำการสอนทุกครั้ง รองลงมาคือ จัดหาเอกสาร ตำรา หนังสืออ้างอิงวิชา สังคมศึกษาเพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้า และส่วนน้อยจัดให้ครูได้ร่วมกันวิเคราะห์ประเมิน คุณภาพและคัดเลือกหนังสือเรียน

2.4 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดครูเข้าสอนแทนกรณีครูป่วย ลา ขาด รองลงมาคือ ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นและส่วนน้อยสาธิตการสอนให้ครูได้ดูเป็นแบบอย่าง

2.5 ด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สำรวจความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ รองลงมาคือ กระตุ้นให้ครูใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนอยู่เสมอ และส่วนน้อย จัดทำโครงการแลกเปลี่ยนและยืมสื่อการเรียนการสอนในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน

2.6 ด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ควบคุมการวัดและประเมินผลของครูตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ รองลงมาคือ แนะนำให้ครูทำการวัดและประเมินผลทุกครั้งที่สอนจบในแต่ละจุดประสงค์ และส่วนน้อยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการสร้างข้อสอบแบบต่าง ๆ ที่สามารถวัดคุณลักษณะ จิตนิสัย และทักษะนิสัย

2.7 ด้านการส่งเสริมสมรรถภาพทางวิชาการของครูสังคมศึกษา ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สนับสนุนให้ครูลาศึกษาต่อในสาขาที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษารองลงมาคือ จัดให้ครูได้แสดงผลงานทางวิชาการ โดยการจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศ ฯลฯ และส่วนน้อยจัดตู้แสดงความคิดเห็นเพื่อให้ครูได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ

2.8 ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา ส่วนใหญ่ให้ครูที่ผ่านการอบรมหรือสัมมนารายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับ รองลงมา คือ ให้ครูที่ผ่านการอบรมหรือสัมมนาขยายผลให้เพื่อนครูรับทราบ และส่วนน้อยใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจของครูในการได้รับการนิเทศ

3. ปัญหาการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนของหมวดวิชาสังคมศึกษา

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

3.1 ด้านการวางแผนงานนิเทศ โดยส่วนรวมเป็นปัญหามากเมื่อพิจารณารายละเอียด ข้อที่เป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา คือ การประชุมเพื่อวางแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและครูมีอุปสรรคเนื่องจากครูมีคาบสอนมาก ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการนิเทศ เช่น การจัดประชุมอบรม การจัดประชุมปฏิบัติการ ฯลฯ แก่ครู การประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศจากภายนอกโรงเรียนทำได้ล่าช้า ขาดการสำรวจความต้องการการนิเทศของครูครูขาดทักษะในการจัดทำโครงการนิเทศ

3.2 ด้านการใช้หลักสูตร โดยส่วนรวมเป็นปัญหามากเมื่อพิจารณารายละเอียด ข้อที่เป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา คือ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรของโรงเรียนไปยังชุมชนทำได้ไม่ทั่วถึง ขาดแคลนวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านหลักสูตร หลักสูตรมีเนื้อหามากเกินไปไม่สัมพันธ์กับเวลา ขาดแคลนงบประมาณในการจัดทำเอกสารหลักสูตร มีหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ และครูไม่สร้างแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

3.3 ด้านเนื้อหาวิชาและหนังสือเรียน โดยส่วนรวมเป็นปัญหามากเมื่อพิจารณารายละเอียดข้อที่เป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา คือ ครูสอนเนื้อหาจากหนังสือเรียนเพียงอย่างเดียว ครูไม่ยอมรับข้อบกพร่องของตนเองในด้านความรู้ในบทเรียนที่สอน ครูไม่ยอมรับคำแนะนำจากผู้อื่น เอกสารทางวิชาการ ตำรา หนังสืออ้างอิง คู่มือครูมีน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ และเอกสารทางวิชาการ ตำรา หนังสืออ้างอิงที่มีไม่ทันสมัย

3.4 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยส่วนรวมเป็นปัญหามากเมื่อพิจารณารายละเอียด ข้อที่เป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา คือ ครูไม่เปลี่ยนแปลงกิจกรรมการสอน แต่สอน

โดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ครูมีคาบสอนมากเกินไป ไม่มีเวลาที่จะพัฒนาวิธีสอนใหม่ ๆ และครูไม่สามารถทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

3.5 ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยส่วนรวมเป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อที่เป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษา คือ ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เอง เนื่องจากมีคาบสอนมาก ขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาหรือผลิตสื่อการสอน มีสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ สื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ครูขาดเทคนิคในการใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ และครูไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน

3.6 ด้านการวัดและประเมินผล โดยส่วนรวมเป็นปัญหาน้อย แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อที่เป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา คือ ครูส่วนใหญ่ออกข้อสอบวัดเฉพาะด้านความรู้ความจำ ขาดครูที่ทำหน้าที่ด้านการวัดและประเมินผลโดยตรง และครูขาดความรู้ในการออกข้อสอบที่สามารถวัดได้ครบทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

3.7 ด้านการส่งเสริมสมรรถภาพทางวิชาการของครูสังคมศึกษา โดยส่วนรวมเป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อที่เป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา คือ ครูมีคาบสอนมากหรือมีงานพิเศษมาก ไม่มีเวลาพัฒนาตนเอง ขาดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่จะใช้ เป็นสื่อในการให้ความรู้แก่ครู ขาดแคลนงบประมาณในการจัดประชุมอบรมบรรยายทางวิชาการแก่ครู ผู้นี้เทศ ไม่มีเวลาที่จะจัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้ทางวิชาการและข่าวสารแก่ครูและครูขาดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเอง

3.8 ด้านการติดตามและประเมินผลงานนิเทศ โดยส่วนรวมเป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อที่เป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา คือ ผู้นี้เทศ ไม่ได้ติดตามประเมิน

ผลงานนิเทศอย่างต่อเนื่อง ชาดผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำวิธีสร้างเครื่องมือติดตามผลงานนิเทศ
 ผู้นิเทศขาดเทคนิคและทักษะในการติดตามผล ไม่ได้นำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุง
 การจัดการนิเทศการเรียนการสอน ขาดความรู้ในการสร้างเครื่องมือติดตามผลงานนิเทศ
 และไม่ได้สร้างเกณฑ์การประเมินผลงานนิเทศให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนของหมวด
 วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 สรุปรุประเด่น
 สำคัญได้ดังนี้

4.1 ด้านการวางแผนงานนิเทศ ฝ่ายบริหารและหมวดวิชา
 สังคมศึกษา ควรมีการประชุมวางแผนเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาร่วมกัน
 ควรมีการจัดประชุมอบรมให้ความรู้แก่ผู้นิเทศด้านการวางแผน การกำหนดเป้าหมายและ
 เทคนิควิธีการนิเทศ ควรมีการสำรวจความต้องการรับการนิเทศของครู ผู้นิเทศและผู้รับการ
 นิเทศควรกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการนิเทศร่วมกัน ควรมีโครงการนิเทศตลอด
 ปีการศึกษา ควรบรรจุโครงการนิเทศไว้ในแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน เมื่อวางแผนนิเทศแล้ว
 ควรมอบให้ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอนคนละ 1 ชุด ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน
 ควรมาจากบุคลากรทุกฝ่าย ควรมีการกำหนดรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจน และควรมอบหมายให้
 ครูคนใดคนหนึ่งภายในหมวดวิชาเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องการนิเทศโดยตรง

4.2 ด้านการใช้หลักสูตร ควรจัดหาหลักสูตรและเอกสารประกอบ
 หลักสูตรให้เพียงพอ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาควรเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องหลักสูตรเป็นอย่างดี
 และสามารถจัดรายวิชาให้สนองความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น ตลอดจนมีความสามารถ
 ในการจัดลำดับรายวิชาเลือกให้สอดคล้องซึ่งกันและกัน ควรแนะนำให้ใช้จุดประสงค์รายวิชาใน
 หลักสูตรเป็นแนวทางในการวางแผนการสอน กลุ่มโรงเรียนควรจัดอบรมเรื่องหลักสูตรและการ
 ใช้หลักสูตร ควรมีการนิเทศด้านการใช้หลักสูตรและวางแผนการสอนภาคเรียนละ 1 ครั้ง กลุ่ม
 โรงเรียนควรจัดประชุมปฏิบัติการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกรายวิชา ในหมวดวิชาสังคมศึกษา
 หมวดวิชาสังคมศึกษาควรจัดประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอน ควรมีการจัดทำแบบประเมินความรู้
 ด้านการใช้หลักสูตร และโรงเรียนควรมีการประชุมชี้แจงเรื่องหลักสูตร และการใช้หลักสูตรใน

ช่วงต้นภาคเรียนทุกปี

4.3 ด้านเนื้อหาวิชาและหนังสือเรียน ควรจัดหาหนังสืออ้างอิงสำหรับครูและนักเรียนเพื่อศึกษาค้นคว้าอย่างหลากหลาย ควรให้คำแนะนำในการจัดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน กรมวิชาการควรจัดพิมพ์หนังสือให้ทันเปิดภาคเรียน ควรสนับสนุนให้ครูจัดทำแบบฝึกหัดเสริมทักษะที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชานั้น ๆ ควรมีการสำรวจความต้องการในการใช้แบบเรียนของครูผู้สอน ควรจัดให้ครูผู้สอนปรึกษาหารือร่วมกันในการจัดเนื้อหาวิชาที่จะใช้สอน โดยดูจากคำอธิบายรายวิชา และสนับสนุนให้ครูเตรียมเนื้อหาวิชาก่อนทำการสอนทุกครั้ง

4.4 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดหาเอกสารเรื่องเทคนิคการสอน และวิธีสอนแบบต่าง ๆ ให้ครูได้ศึกษาอย่างเพียงพอ เชิญวิทยากรมาบรรยายเกี่ยวกับเทคนิคการสอนในระยะต้นปีการศึกษา ควรจัดสาริตถการสอนโดยเชิญผู้ชำนาญการมาสาริตถการสอนให้ครูดูเป็นแบบอย่าง ควรแนะนำให้ครูนำผลการเรียนของนักเรียนมาปรับปรุงการเรียนการสอน ควรมีการนิเทศการสอนในชั้นเรียน ควรมีการนิเทศการสอนที่เน้นกระบวนการ ควรมีการจัดประกวดแผนการสอน และควรให้ครูวางแผนการสอนล่วงหน้า 1 ภาคเรียน

4.5 ด้านสื่อการเรียนการสอน กลุ่มโรงเรียนควรจัดประชุมปฏิบัติการผลิตสื่อ โดยเชิญวิทยากรมาบรรยายและสาริตถการผลิตสื่อแบบต่าง ๆ ควรสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อชั้นใช้เอง โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น ควรจัดหาเอกสารเรื่องการผลิตสื่อ การใช้สื่อ และการเก็บรักษาสื่อ ควรมีการจัดประกวดสื่อการเรียนการสอน ควรมีการสาริตถการใช้สื่อการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ และมีโครงการแลกเปลี่ยน ยืมสื่อการเรียนการสอนในกลุ่มโรงเรียน ควรกำหนดให้ครูทุกคนผลิตสื่ออย่างน้อยรายวิชาละ 1 ชิ้น ควรมีสูนย์สื่อประจำจังหวัดหรือประจำกลุ่มโรงเรียนไว้เพื่อบริการสมาชิก ควรจัดสื่อการเรียนการสอนไว้เป็นชุด ๆ ตามโครงสร้างของหลักสูตรไว้บริการครูเพื่อสะดวกในการนำไปใช้ และผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

4.6 ด้านการวัดและประเมินผล กลุ่มโรงเรียนควรจัดประชุมปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อจัดทำข้อสอบให้ครบทุกวิชา ควรเชิญวิทยากรมาบรรยายเกี่ยวกับ

วิธีการสร้างข้อสอบที่วัดคุณลักษณะ จิตพิสัย และทักษะพิสัย ควรจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลให้ครูเป็นรายบุคคล ควรจัดประชุมชี้แจงระเบียบวิธีวัดและประเมินผลเป็นประจำทุกปี ควรมีการนิเทศเรื่องการวัดและประเมินผลทุกภาคเรียน และควรมีการจัดทำคลังข้อสอบ

4.7 ด้านการส่งเสริมสมรรถภาพทางวิชาการของครูสังกัดกรมศึกษา ควรจัดอบรมหรือสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ ควรจัดอบรมเขียนผลงานเพื่อขอกำหนดตำแหน่งเป็นอาจารย์ 3 ควรจัดทัศนศึกษาและดูงานในสถาบันต่าง ๆ ควรจัดหาเอกสาร ตำรา หนังสือพิมพ์ งานวิจัยไว้ประจำหมวดวิชา ควรส่งเสริมให้ครูลาศึกษาต่อ ควรจัดให้มีห้องสมุดประจำหมวดวิชา ควรมีการจัดทำวารสารสังกัดกรมศึกษา โรงเรียนควรมีข้อมูลจำนวนครูที่ไม่เคยได้รับการอบรมได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมเพื่อหมุนเวียนกัน หน่วยงานที่จัดอบรมควรจัดให้อีกต่อการใช้เงินบำรุงการศึกษาของโรงเรียน และควรจัดประชุมสัมมนาภายในหมวดวิชาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4.8 ด้านการติดตามและประเมินผลงานนิเทศ ควรมีการติดตามผลการนิเทศอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ควรมีการจัดทำแบบประเมินผลงานนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ควรมีคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนติดตามและประเมินผลงานนิเทศภายในโรงเรียน ควรมีการติดตามผลการปฏิบัติงานนิเทศเป็นระยะ ๆ ทั้งในขณะปฏิบัติ และสิ้นสุดโครงการ หากพบปัญหาควรแก้ไขทันที และควรรายงานผลการปฏิบัติงานนิเทศให้ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารรับทราบเป็นรายเดือน

ตอนที่ 2 สรุปผลข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

1. ด้านการวางแผนงานนิเทศ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังกัดกรมศึกษา ส่วนใหญ่สำรวจปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนของครูสังกัดกรมศึกษา รองลงมาคือ ประสานงานกับผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาจากภายนอกโรงเรียน

ส่วนปัญหาในการจัดการนิเทศด้านการวางแผนงานนิเทศของผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังกัดกรมศึกษาส่วนใหญ่ประสบคือ

ครูให้ความร่วมมือในการวางแผนน้อย และขาดทักษะในการวางแผน

2. ด้านการใช้หลักสูตร ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดทำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้ครูศึกษาค้นคว้า รองลงมาคือ จัดประชุมปฏิบัติการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ แผนการสอนรายวิชาให้สอดคล้องกับหลักสูตร ส่วนการจัดบริการหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร คู่มือครู จัดไว้ที่หมวดวิชา

ส่วนปัญหาในการจัดการนิเทศ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ส่วนใหญ่ประสบคือ หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรมีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ของครู

3. ด้านเนื้อหาวิชาและหนังสือเรียน ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ จัดทำเอกสาร ตำรา หนังสืออ้างอิงให้ครูศึกษาอย่างเพียงพอ รองลงมาคือ แนะนำให้ครูเลือกเนื้อหาวิชาที่จะทำการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สำหรับกรณีศึกษาด้านเนื้อหาวิชาแก่ครูสังคมศึกษานั้น ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ นิเทศตามความต้องการของครูเป็นรายบุคคล

ส่วนปัญหาในการจัดการนิเทศ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ประสบคือ เอกสาร ตำรา หนังสืออ้างอิงมีน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการใช้

4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ส่วนใหญ่จัดทำเอกสารเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบต่าง ๆ และเทคนิคการสอนให้ครูศึกษาด้วยตนเอง รองลงมาคือ จัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาร่วมกับกลุ่มโรงเรียน การเข้าเยี่ยมชมชั้นเรียนเพื่อสังเกตการสอนส่วนใหญ่จะให้ค้ายกย่องชมเชยเมื่อพบว่าครูผู้สอนปฏิบัติได้ดีแล้วรองลงมาคือ ให้คำแนะนำเมื่อพบข้อบกพร่องจากการปฏิบัติการสอน

ส่วนปัญหาในการจัดการนิเทศผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ประสบ คือ ไม่มีเวลาเข้าเยี่ยมชมชั้นเรียนเพื่อสังเกตการสอนมากนัก เพราะมีงานปฏิบัติอย่างอื่นมาก

5. ด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ส่วนใหญ่นับสนุนให้ครูร่วมมือกันผลิตสื่อขึ้นใช้เอง คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ แนะนำให้ครูใช้วัสดุในท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนการสอน สำหรับสื่อการเรียนการสอนที่ครูสังคมศึกษาผลิตขึ้นส่วนใหญ่คือ เอกสารประกอบการสอน ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ อำนวยความสะดวกให้การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตสื่ออย่างเพียงพอ

ส่วนปัญหาในการจัดการนิเทศผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ส่วนใหญ่ประสบคือ ครูสังคมศึกษามีคาบสอนมาก ไม่มีเวลาในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

6. ด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผล วิชาสังคมศึกษา และดูแลควบคุมการสอบให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผล การสร้างข้อสอบเพื่อวัดผลปลายภาคเรียนนั้น ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่กำหนดให้ครูเป็นผู้สร้างข้อสอบเอง รองลงมาคือ ครูผู้สอนรายวิชาเดียวกันร่วมมือกันสร้างข้อสอบ ในการวัดและประเมินผลการเรียนนั้น ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ แนะนำให้ครูทำการวัดผลการเรียนทั้งระหว่างภาค และปลายภาค คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ แนะนำให้วัดผลทุกครั้งที่สอนจบแต่ละจุดประสงค์ เมื่อประเมินผลการสอนนักเรียน ถ้านักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาจัดให้ครูสอนซ่อมเสริมเฉพาะจุดประสงค์ที่นักเรียนสอบไม่ผ่านเกณฑ์ รองลงมา คือ ประชุมครูในหมวดวิชาเพื่อหาแนวทางแก้ไข

ส่วนปัญหาในการจัดการนิเทศผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ

และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ประสบคือ ไม่มีครูที่จบในด้านการวัดและประเมินผล โดยตรง

7. ด้านการส่งเสริมสมรรถภาพทางวิชาการของครูสังคมศึกษา ผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ส่วนใหญ่จัดทำตาราง เอกสาร วารสารงานวิจัยทางการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้ครูศึกษาค้นคว้า รองลงมาคือ จัดทัศนศึกษาดูงานสถาบันอื่น สำหรับการประชุมในเทศครูใหม่นั้น ผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ได้ชี้แจงให้ครูใหม่ ทราบถึงงานในหน้าที่และวิธีปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ให้ความรู้ในเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และแนะนำแหล่งวิชาการในท้องถิ่นให้ครูใหม่ได้ศึกษาค้นคว้า

ส่วนปัญหาในการจัดการนิเทศผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ประสบคือ ครูมีงานที่ต้องปฏิบัติมาก ไม่มีเวลาพัฒนาตนเอง

8. ด้านการติดตามและประเมินผลงานนิเทศ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ส่วนใหญ่ให้ครูรายงานผลการเข้าร่วมประชุมอบรม สัมมนาให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับ รองลงมาคือ บันทึกภาพการประชุมอบรมหรือสัมมนา

ส่วนปัญหาในการจัดการนิเทศผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ประสบคือ ไม่ได้ติดตามผลงานนิเทศอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน ของหมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

1.1 ด้านการวางแผนงานนิเทศ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ มอบหมายให้หัวหน้าหมวดวิชากำหนดนโยบาย การปฏิบัติงานนิเทศ และจัดประชุมครูเพื่อแจ้งนโยบาย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า งานนิเทศการสอน เป็นหน้าที่โดยตรงของหัวหน้าหมวดวิชาอยู่แล้วที่จะต้องประชุมชี้แจงแก่ครูในหมวดวิชาของตน ซึ่งผลการวิจัยของ นันทนา จันทร (2531 : 46) ได้พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาได้ปฏิบัติงาน นิเทศการสอนในด้านการวางแผนงานนิเทศในระดับปานกลาง นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหัวหน้า หมวดวิชานั้นเป็นตำแหน่งผู้บังคับบัญชาระดับต้นของครู ส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ดังนั้นจึงเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานภายในหมวดวิชาตาม ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะงานด้านการจัดการเรียนการสอน งานนิเทศการสอน ดังงานวิจัยของ กรรณิการ์ อูปเงิน (2530 : 158) ที่ย้ำว่าการวางแผน งานนิเทศภายในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบ คือ ผู้บริหารโรงเรียน รองลงมาคือ หัวหน้าหมวดวิชา แต่มีส่วนน้อยที่ปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน โดยผู้นิเทศร่วมกับครูในการจัดตารางการนิเทศ ให้สอดคล้องกับปฏิทินปฏิบัติงานของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าทั้งผู้นิเทศและครูมีงานสอน มาก โดยเฉพาะครูผู้สอนซึ่งปรากฏผลในการวิจัยครั้งนี้ว่า มีคาบสอนมาก นอกจากนี้ครูอาจจะ ทำหน้าที่พิเศษ เช่น เป็นเจ้าหน้าที่ประจำงานหรือฝ่ายต่าง ๆ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ประจำชั้น และที่ปรึกษากิจกรรมชุมนุม ดังที่กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา (2529 : 6-7) ได้กำหนด ลักษณะงานวิชาการของโรงเรียนเป็น 2 ด้านคือ งานด้านการจัดการเรียนการสอน และ งานด้านสนับสนุนการสอน หน้าที่ของครู นอกจากปฏิบัติการสอนโดยตรงอยู่แล้ว ยังต้องปฏิบัติ หน้าที่ด้านสนับสนุนการสอนอีกด้วย เช่น งานอาคารสถานที่ งานแนะแนว งานโสตทัศนศึกษา กิจกรรมนักเรียนและงาน ชุมชน ซึ่งทำให้มีเวลาปฏิบัติงานร่วมกันได้น้อย

1.2 ด้านการใช้หลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ แนะนำให้ครูแจ้งจุดประสงค์ก่อนทำการสอน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันผู้บริหารและครูในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจการเรียน การสอนตามหลักสูตรใหม่มากขึ้น การแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้อีกก่อนทำการสอนจะช่วยให้

การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมายและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอนก แยมบาน (2530 : 177) ที่พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 12 ให้มีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนทำการสอนมีส่วนน้อยปฏิบัติโดยการจัดอบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการใช้หลักสูตรวิชา สังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดอบรมต้องใช้งบประมาณมาก และหมวดวิชาสังคมศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อยกว่าหมวดวิชาอื่น ๆ ดังผลการวิจัยของ สนั่น จันทราช (2528 : 76) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสนใจและให้การสนับสนุนต่อวิชาสังคมศึกษาอยู่ในระดับปานกลางและงบประมาณที่หมวดวิชาสังคมศึกษา ได้รับก็มีน้อย และผลการวิจัยของสำนักงานศึกษาธิการเขต 11 (2520 : 148) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาอย่างจริงจัง ให้ความสำคัญต่อหมวดวิชาอื่น ๆ มากกว่า จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารและครูสังคมศึกษาส่วนน้อยปฏิบัติงาน โดยการจัดอบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

1.3 ด้านเนื้อหาวิชาและหนังสือเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา ส่วนใหญ่สนับสนุนให้ครูเตรียมเนื้อหาวิชาก่อนทำการสอนทุกครั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเตรียมการสอนก่อนสอน จะช่วยให้ครูมีความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน มีความมั่นใจ มีความพร้อม และจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่วิจิตร วรุตบางกูร และคณะ (2520 : 13-14) ได้กล่าวไว้ว่า เนื้อหาความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้น และได้รับการปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา แม้ครูผู้สอนจะมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ตนสอนอยู่อย่างดีแล้วก็ตาม การติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางวิชาการ ในด้านเนื้อหาที่ตนสอนนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นครูสังคมศึกษา ควรจะได้มีการเตรียมเนื้อหาวิชาก่อนทำการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุดา จุลเสวก (2533 : 187) ที่พบว่า ผู้บริหารและครูได้จัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านเนื้อหาวิชาและหนังสือเรียน โดยส่งเสริมให้ครูฝึกฝนตนเอง ให้มีความรู้ความเข้าใจ และแม่นยำให้เนื้อหาวิชาที่สอนอยู่ในเกณฑ์มาก และผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ

หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาส่วนน้อยจัดให้ครูร่วมกันวิเคราะห์ประเมินคุณภาพ และคัดเลือกหนังสือเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรูญ บุตรคำโชติ (2530 : 72) ที่พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา มีการปฏิบัติภารกิจด้านวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนอยู่ในเกณฑ์น้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูขาดความรู้ในการวิเคราะห์ประเมินคุณภาพและคัดเลือกหนังสือเรียน ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของ กุหลาบ ดิยะสัตย์กุลโกวิท (2528 : 127) ที่พบว่า ครูสังคมศึกษามีความต้องการ การนิเทศการสอนด้านการวิเคราะห์หนังสือเรียน อยู่ในเกณฑ์มาก ดังนั้นถ้าหากครูสังคมศึกษาได้รับการนิเทศด้านการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพหนังสือเรียน จนมีความรู้ความชำนาญจนสามารถดำเนินการได้เอง และจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยคิดว่า เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา ส่วนน้อยปฏิบัติเพราะ กรมวิชาการได้ปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว และกรมวิชาการมีผู้ทรงคุณวุฒิ และเชี่ยวชาญด้านนี้มาก ย่อมปฏิบัติงานด้านวิเคราะห์ประเมินคุณภาพหนังสือเรียน ได้ดีกว่า และได้แนะนำหนังสือเรียนที่โรงเรียนควรเลือกใช้ ซึ่งโรงเรียนต่าง ๆ มักจะปฏิบัติตามคำแนะนำของกรมวิชาการโดยตลอด

1.4 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติ คือ การจัดครูเข้าสอนแทนกรณีครูป่วย ลา ขาด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เป็นหน้าที่โดยตรงในการจัดครูเข้าสอนให้เหมาะสม หรือในกรณีครู ป่วย ลา หรือขาด ดังที่ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536 : 82) กล่าวถึงบทบาทสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชาในการจัดการเรียนการสอนอีกประการหนึ่งคือ จัดครูในหมวดวิชาเดียวกัน สอนแทนครูที่ป่วย หรือลา ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด แต่มีส่วนน้อยได้ทำการสาธิตการสอนให้ครูดูเป็นแบบอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญนำ เลาสถิตย์ (2525 : 95) จรูญ บุตรคำโชติ (2530 : บทคัดย่อ) นันทนา จันทร (2531 : 47) และ กรกนก ชำนาญเพชร (2531 : 133) ที่พบว่า งานนิเทศด้านการเรียนการสอนที่ปฏิบัติน้อยได้แก่ การสาธิตการเรียนการสอน

แก่ครูที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การสาธิตการสอนเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำให้ผู้ตาม กระบวนการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้รับการสาธิตเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ สาธิตให้ดูนั้น (นิวัตร นาคะเวช 2528 : 159) และการสาธิตการสอนที่ดีจะต้องมีการ เตรียมอย่างรอบคอบ และมีความมุ่งหมายที่แน่นอน (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ 2536 : 49) ฉะนั้นการสาธิตการสอนจึงจัดทำได้ยาก ประกอบกับครูอาจารย์มีความรู้ วุฒิทางการศึกษา ใกล้เคียงกัน ผู้รับการสาธิตจะต้องมีความเชื่อถือต่อผู้สาธิตการสอนอีกด้วย นอกจากนี้เหตุผล ที่เป็นไปได้อีกประการหนึ่งคือ ครูผู้สอนที่ดีหลายคนอาจไม่ชอบแสดงการสาธิตการสอน

1.5 ด้านสื่อการเรียนการสอน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้า- หมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สำรวจความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอน ประเภทต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอนก แยมบาน (2530 : 191) สถาพร พันธุ์ประยูร (2530 : 197) และกรรณก ชำนาญเพ็ชร (2531 : 128) ที่พบว่า โรงเรียนได้มีการปฏิบัติมากในการสำรวจสภาพและความต้องการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบ การเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะความต้องการในการใช้วัสดุอุปกรณ์ของครูผู้สอน แต่ละราย วิชามีความแตกต่างกันไปตามเนื้อหาและงานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อที่โรงเรียนจะได้ทราบถึง ความต้องการในการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนที่ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร อันจะส่งผลต่อการ เตรียมการสอน และการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป ดังที่ ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 119) แนะนำว่า ผู้บริหารมีหน้าที่ให้คำแนะนำให้ครูใช้สื่อการเรียน การสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ตลอดจนแนะนำให้ตรวจสอบสภาพ บำรุงรักษา สื่อ- การเรียนการสอน ให้มีสภาพคงทนอยู่เสมอ และส่วนน้อยได้จัดทำโครงการแลกเปลี่ยนและ ยืมสื่อการเรียนการสอนในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีสภาพและปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอนใกล้เคียงกัน ดังนั้นการที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ โรงเรียนอื่นนั้นคงทำได้ยาก นอกจากนั้นการยืม การส่งคืน อาจทำได้ไม่สะดวก เพราะ โรงเรียนอยู่ห่างกันและการติดต่อในระบบราชการทำให้ล่าช้า ไม่ทันกับความต้องการใช้

1.6 ด้านการวัดและประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา ส่วนใหญ่ปฏิบัติการนิเทศด้านการวัดและประเมินผลโดยการควบคุมการวัดและประเมินผลของครู ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุษาสุทธิภาค (2532 : 182) ที่พบว่า โรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษส่วนใหญ่ ดูแลการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการวัดและประเมินผลเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะทำให้ทราบผลการสอนของครูและความรู้ความสามารถของนักเรียน ดังนั้นจึงต้องมีการกำกับควบคุมดูแลเพื่อให้การวัดและประเมินผลเป็นไปตามความถูกต้อง และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลไปยังประสิทธิภาพของนักเรียนดังที่ อนันต์ ศรีโสภา (2524 : คำนำ) ได้กล่าวว่า สิ่งที่มีความจำเป็น และสำคัญที่สุดของระบบการศึกษา คือ การวัดและประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียน เพราะผลจากการวัดและประเมินผลจะช่วยให้ครูนักเรียน และผู้ปกครอง นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้ดีขึ้น และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หากปฏิบัติผิดพลาดจากระเบียบแล้ว ปัญหาที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นจะตามมา ทำให้เสียเวลาโดยไม่จำเป็น และมีส่วนน้อย เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการสร้างข้อสอบแบบต่าง ๆ ที่สามารถวัดพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนได้ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการวัดและประเมินผลที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้นอยู่แล้ว ประกอบกับการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้นั้น โรงเรียนจะต้องแสวงหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านจริง ๆ และต้องเป็นบุคคลที่ครูศรัทธาเชื่อถือ ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ยากมาก

1.7 ด้านการส่งเสริมสมรรถภาพทางวิชาการของครูสังคมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ สนับสนุนให้ครูลาศึกษาต่อในสาขาที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการสนับสนุนให้ครูลาศึกษาต่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูให้สูงขึ้น (เสาวภา เชาวนซ์ลากร 2525 : 259)

และยังเป็นการฝึกให้ครูได้รู้จักหมั่นแสวงหาความรู้ ฝึกตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะครูนั้นแม้จะมีความสามารถดีเด่นเพียงใดก็ตาม แต่เมื่อเวลาผ่านไปนาน ๆ ความรู้ ความชำนาญย่อมลดลงเป็นธรรมดา และอาจเกิดความเบื่อหน่ายต่องานที่ทำอย่างจำเจ ดังนั้นการสนับสนุนให้ครูลาศึกษาต่อจะทำให้ครูมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน (ภิญโญ สาร 2516 : 16) อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรรณก ขำนาญเพ็ชร (2530 : 128) และอังคณา สำเภาพล (2533 : 106) ที่ทำการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้พัฒนาบุคลากรโดยส่งเสริมให้ครู-อาจารย์ได้มีโอกาสลาศึกษาต่อ ส่งเสริมเข้ารับการอบรม สัมมนา และจัดหาเอกสารความรู้ให้ครูได้ศึกษา และมีส่วนน้อยได้จัดตั้งแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนได้มีการจัดประชุมครูเป็นประจำทุกเดือนอยู่แล้ว ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ต่อโรงเรียนอยู่แล้ว จึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องทำงานซ้ำซ้อนและเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การจัดทำตั้งแสดงความคิดเห็นต้องใช้งบประมาณในการจัดทำและอาจทำให้ใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า

1.8 การติดตามและประเมินผลงานนิเทศ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติคือ จัดให้ครูที่ผ่านการอบรมหรือสัมมนา รายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในระบบการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษานั้นผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่โดยตรงในการติดตามกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อให้เกิดผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน และครู-อาจารย์ก็มีหน้าที่จะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับ ซึ่งวิธีการนี้จัดว่าเป็นแนวปฏิบัติในโรงเรียนอยู่แล้ว และการรายงานผลนั้นถือว่าเป็นวิธีการประเมินแบบประเมินตนเอง มีส่วนน้อยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจในการได้รับการนิเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนิเทศการศึกษานั้นเป็นงานที่สำคัญอีกงานหนึ่งที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามนโยบายของกรมสามัญศึกษาอยู่แล้ว ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าโรงเรียนไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องวัดความพึงพอใจของครูในการได้รับการนิเทศ เพราะเป็นหน้าที่

ของโรงเรียนที่จะต้องจัดให้มีการนิเทศการศึกษาชั้นภายในโรงเรียน เพื่อสนองนโยบายของกรมสามัญศึกษา

2. ปัญหาการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน ของหมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

2.1 ปัญหาด้านการวางแผนงานนิเทศ

ผลการวิจัยโดยส่วนรวมพบว่าเป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การวางแผนงานนิเทศที่เป็นปัญหามากคือ การประชุมเพื่อวางแผนระหว่างผู้นิเทศกับครูมีอุปสรรคเนื่องจากครูมีคาบสอนมาก ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนครูและกรมสามัญศึกษาก็ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า ให้ครูที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอน โดยสอนไม่ต่ำกว่า 20 คาบต่อสัปดาห์ และต้องสอนได้อย่างน้อย 2 หมวดวิชา สาเหตุอีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนได้จัดตั้งโรงเรียนสาขาขึ้นเป็นจำนวนมาก และยังไม่เป็นเอกเทศ จึงทำให้ครูผู้สอนคาบสอนมาดังผลการวิจัยที่พบว่า ครูมีคาบสอนเฉลี่ย 16-20 คาบ และมีจำนวนคาบ 21-25 คาบ ถึงร้อยละ 32.2 และมากกว่า 25 คาบ ร้อยละ 7.8 นอกจากนี้ครูอาจต้องรับผิดชอบงานพิเศษอย่างอื่นด้วย เช่น งานอาคารสถานที่ งานปกครอง งานแนะแนว ฯลฯ จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะร่วมวางแผนงานนิเทศกับผู้นิเทศ แต่จะเป็นผู้รับนโยบายไปปฏิบัติเท่านั้น และข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ก็ทำให้ทราบสาเหตุเพิ่มเติมว่า นอกจากอุปสรรคจากการมีคาบสอนมากแล้ว ครูยังขาดทักษะในการวางแผนอีกด้วย ดังนั้นโรงเรียนจำเป็นต้องแสวงหาบุคลากรที่มีความสามารถด้านการวางแผนร่วมงานด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้คณะทำงานที่มีความสามารถและสร้างแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ปัญหาการจัดการนิเทศด้านการใช้หลักสูตร

ผลการวิจัยโดยส่วนรวมเป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การจัดการนิเทศด้านการใช้หลักสูตรที่เป็นปัญหามากคือ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรของโรงเรียนไปยังชุมชนทำได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอนก แยมบาน (2530 : 185) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในงานด้านพัฒนาหลักสูตรที่พบมากที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรของโรงเรียนไปยังชุมชนทำได้อย่างไม่ทั่วถึง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

โรงเรียนยังมีความเข้าใจว่า การจัดหลักสูตรเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบ ซึ่งชุมชนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรก็ได้ หรือสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ ในยุคปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจรัดตัว ทุกคนต้องทำมาหากินเพื่อความอยู่รอด เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่ารายได้ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ดังนั้นการที่จะให้ชุมชนมาร่วมมือกับโรงเรียนในด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรคงเป็นไปได้ยากด้วยเหตุผลดังกล่าว ซึ่งถ้าหากจะพิจารณากันตามความเป็นจริงแล้ว ชุมชนมีหน้าที่เป็นผู้ใช้หลักสูตรร่วมกับทางโรงเรียน เพราะหลักสูตรที่แท้จริงจะต้องเป็นมวลประสบการณ์ที่จัดให้นักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และคงเป็นที่ยอมรับกันว่า นักเรียนจะเรียนรู้เฉพาะที่โรงเรียนย่อมเป็นการไม่เพียงพอ ชุมชนมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในภาระหน้าที่ที่จะรับผิดชอบร่วมกับโรงเรียนในด้านหลักสูตรจึงมีความสำคัญที่โรงเรียนพึงปฏิบัติ

2.3 ปัญหาการจัดการนิเทศด้านเนื้อหาวิชาและหนังสือเรียน

ผลการวิจัยโดยส่วนรวมเป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าการจัดการนิเทศด้านเนื้อหาวิชาและหนังสือเรียนที่เบ้ปัญหามากคือ ครูบางคนสอนเนื้อหาวิชาจากหนังสือเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนันต์ เอกเผ่าพันธุ์ (2531 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ครูทำการเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอน โดยใช้หนังสือแบบเรียนหรือคู่มือครูเป็นหลักเท่านั้น ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากครูขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอน และคิดว่าเนื้อหาในแบบเรียนเป็นเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์แล้ว ดังผลการวิจัยของ ภาวิตา หาญวัฒนกุล (2529 : 123) ที่พบว่า ประเภทเอกสารที่ครูอาจารย์นำมาใช้มาก และใช้เป็นประจำ คือ หนังสือเรียน และมีความคิดเห็นว่า หนังสือแบบเรียนจำเป็นต่อการสอนมากเป็นอันดับ 1 นอกจากนั้นครูอาจจะมีภาระหน้าที่พิเศษอย่างอื่นมากจึงไม่มีเวลาดึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม กอปรกับขาดแหล่งศึกษาค้นคว้า เพราะโรงเรียนอยู่ไกลชุมชนหรืออยู่ในชนบท จึงจำเป็นต้องยึดเนื้อหาสาระในแบบเรียนเป็นหลักเท่านั้น ซึ่งเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ครูอาจใช้แหล่งข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ ทีวี และเอกสารต่าง ๆ ที่พอจะหาได้ในชุมชนมาใช้ประกอบเป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน เพราะในการเลือก

ทาวิชานันท์ หลักสูตรกำหนดว่าให้ครูสอนเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสภาพเป็นจริงในสังคม และสอดคล้องกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน ดังที่ สุมิตร คุณากร (2518 : 82-87) ได้ให้แนวคิดในการเลือกเนื้อหาวิชาไว้ดังนี้คือ

1. ความเชื่อถือได้ และเป็นแก่นของความรู้
2. ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม
3. ความสอดคล้องกับบุคลิกภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์

ของผู้เรียน

4. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

ดังนั้นเมื่อครูเข้าใจเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชาแล้ว ปัญหาการเลือกเนื้อหาวิชาก็คงจะหมดไป

2.4 ปัญหาการจัดการนิเทศด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิจัยโดยส่วนรวมเป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การจัดการนิเทศด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นปัญหามากคือ ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอน สอนโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สถาพร พันธุ์ประยูร (2530 : 187) เอนก แยมบาน (2530 : 187) และ อนันต์ เอกเผ่าพันธุ์ (2531 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 4 เขต-การศึกษา 12 และเขตการศึกษา 1 เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่พบมากที่สุดคือ ครูบางคนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน เพราะคิดว่าการสอนของตนดีอยู่แล้ว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูมีความเชื่อมั่นในวิธีการสอนของตนว่าเหมาะสมแล้ว ครูบางคนก็อายุค่อนข้างมาก หรือมีอายุราชการมาก ค่อนข้างปรับแนวความคิดได้ยาก เพราะความยึดมั่นถือมั่นตนเองมากเกินไป ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรบ่อย ๆ ซึ่งหลักสูตรใหม่มุ่งเน้นให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เพราะฉะนั้นวิธีการสอนจึงแตกต่างไปจากหลักสูตรเดิม จึงทำให้ครูไม่สามารถปรับตัวได้ทันทีทันใด ดังนั้นหากโรงเรียนได้พยายามช่วยเหลือครู โดยการจัดส่งไปรับการอบรม จัดทัศนศึกษาดูงานการสอนโรงเรียนอื่น หรือนำการนิเทศแบบคลีนิกมาใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เพราะจุดมุ่งหมายของการนิเทศ

แบบคลินิค นิพนธ์ ไทพานิช (2528 : 26) กล่าวไว้ว่า คือ กระบวนการที่จะช่วยพัฒนา และปรับปรุงการสอนของครูในห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้วิจัยเชื่อว่าครูจะสามารถ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนได้ในที่สุด

2.5 ปัญหาการจัดการนิเทศด้านสื่อการเรียนการสอน

ผลการวิจัยโดยส่วนรวมพบว่าเป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การจัดการนิเทศด้านสื่อการเรียนการสอนที่เป็นปัญหามากคือ ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอน ขึ้นใช้เอง เนื่องจากมีคาบสอนมาก ปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญของการใช้สื่อ ประกอบการเรียนการสอนมากขึ้น เนื่องจากสื่อเป็นประสบการณ์ตรง ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในสาระเนื้อหารวดเร็วขึ้น อันจะส่งผลถึงประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังที่ เอนก แยมบาน (2530 : 186) กล่าวว่า การสอนที่ดีควรจะได้ใช้สื่อประกอบการ เรียนการสอน เพราะจะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็ว เกิดประสบการณ์ตรง ตลอดจน เป็นการกระตุ้น ให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนได้พยายามจัดการนิเทศด้านสื่อการเรียนการสอนเป็นประจำ รวมถึงส่งบุคลากรไป ร่วมอบรมการผลิตสื่อที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น แต่ปัญหาคือ ครูไม่มีโอกาสได้นำความรู้เรื่อง การผลิตสื่อมาใช้ได้เต็มที่ เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องคาบสอนมาก และมีงานพิเศษอย่างอื่นที่ต้อง ปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งปัญหาเรื่องคาบสอนนี้ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ในระดับโรงเรียน นอกจากระดับกรมเท่านั้น ผู้วิจัยคิดว่า หากกรมสามัญศึกษาต้องการให้ครูจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพแล้ว ควรจะเพิ่มอัตรากำลังครูให้มากกว่านี้ ครูจะได้มีเวลาว่างพอที่จะคิด พัฒนางานการจัดการเรียนการสอน แต่ถ้าหากกรมสามัญศึกษาคิดแก้ปัญหาโดยให้ครูแบกภาระ และกำหนดแนวปฏิบัติว่าครูแต่ละคนจะต้องสอนได้ 2 ชมวดวิชาขึ้นไปแล้วละก็ กรมสามัญศึกษา ก็จะได้แต่ปริมาณ แต่ไม่ได้คุณภาพ

2.6 ปัญหาการจัดการนิเทศด้านการวัดและประเมินผล

ผลการวิจัยโดยส่วนรวมพบว่าเป็นปัญหาน้อย แต่เมื่อพิจารณาใน รายละเอียดพบว่า การจัดการนิเทศด้านการวัดและประเมินผลที่เป็นปัญหามากคือ ครูส่วนใหญ่ ออกข้อสอบวัดเฉพาะด้านความรู้ความจำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธี

การเขียนข้อสอบให้ดีและเหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยของ วิรัช กลิ่นสุบรรณ (2530 : 55) พบว่า ครูสังคมศึกษามีปัญหามากในเรื่อง ขาดความสามารถในการสร้างข้อสอบเชิงวิเคราะห์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูสังคมศึกษามุ่งเน้นสอนเนื้อหา การวัดผลจึงเป็นการวัดความรู้ ความจำเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้สาเหตุอีกประการหนึ่งคือ การออกข้อสอบระบบความรู้ความจำ ครูสามารถออกข้อสอบได้ง่ายและรวดเร็ว ไม่เสียเวลา ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหานี้ อาจทำได้หลายวิธี คือ จัดประชุมปฏิบัติการ เขียนข้อสอบ จัดประชุมอบรมชี้แจง หรือบริการด้านเอกสารความรู้เกี่ยวกับการออกข้อสอบให้ครูได้ศึกษาเอง ดังที่ กรรณก ชำนาญเพชร (2531 : 127) ทำการวิจัยพบว่า การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อสอบ วิธีกา วัด และประเมินผล ได้ใช้วิธีการบริการด้านเอกสารให้ครู-อาจารย์ได้ศึกษาด้วยตนเอง

2.7 ปัญหาการจัดการนิเทศด้านการส่งเสริมสมรรถภาพทางวิชาการของครูสังคมศึกษา

ผลการวิจัยโดยส่วนรวมพบว่า เป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การจัดการนิเทศด้านการส่งเสริมสมรรถภาพทางวิชาการของครูสังคมศึกษา ที่เป็นปัญหามากคือ ครูมีคาบสอนมาก หรือมีงานพิเศษมาก ไม่มีเวลาพัฒนาตนเอง ทั้งนี้ในสภาพปัจจุบันครูโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีคาบสอนมาก และมีงานพิเศษมาก ทำให้ครูไม่มีเวลาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอันจะนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพ ประกอบการพิจารณาความดีความชอบส่วนใหญ่โรงเรียนจะพิจารณางานพิเศษมากกว่างานสอน เพราะเหตุผลที่ว่า ครูทุกคนต้องสอนอยู่แล้ว การพิจารณาความดีความชอบจึงใช้งานพิเศษเป็นเกณฑ์ตัดสิน จึงทำให้ครูไปเน้นทำงานพิเศษมากกว่าการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการเรียนการสอน และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนมองว่าครูที่ลาศึกษาต่อนั้นเป็นการได้รับประโยชน์เฉพาะตนเอง และทำให้ครูที่อยู่โรงเรียนต้องสอนแทน เพราะฉะนั้นเมื่อกลับไปปฏิบัติงานที่โรงเรียนแล้วจึงต้องใช้เวลานานในการสะสมความดีความชอบ จึงเป็น

กรณีตัวอย่าง ให้ครูคนอื่น ไม่คิดที่จะลาศึกษาต่อ ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้คือ กรมสามัญศึกษาน่าจะได้พิจารณาแก้ไข เรื่องอัตรากำลังครูที่ขาดแคลนอย่างเร่งด่วน

2.8 ปัญหาด้านติดตามและประเมินผลงานนิเทศ

ผลการวิจัยโดยส่วนรวมพบว่าเป็นปัญหามาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า การติดตามและประเมินผลงานนิเทศที่เป็นปัญหามากคือ ขาดเครื่องมือวัดและประเมินผลการนิเทศที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันเพ็ญ กิ่งมะลิ (2530 : 186) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนส่วนใหญ่คือ ขาดเครื่องมือการวัดและประเมินผลการนิเทศที่มีคุณภาพ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคนี้อาจเนื่องมาจาก ครู-อาจารย์ ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียน ยังขาดความรู้ ขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผล เมื่อไม่สามารถจัดกระทำได้ หรือจัดทำได้แต่ด้วยคุณภาพ ผลของการวัดและประเมินผลย่อมขาดความเที่ยงตรง และยากที่จะทราบข้อมูลที่แท้จริงจากผลการจัดการนิเทศอันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชา
สังคมศึกษา

1. ควรมีความรู้ความเข้าใจงานวิชาการทุกด้าน เพื่อสามารถให้การนิเทศแก่ครูสังคมศึกษาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
2. ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมการนิเทศทางวิชาการแก่ครูสังคมศึกษาอย่างสม่ำเสมอ
3. ควรมีการติดตามผลการนิเทศเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

4. ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมการนิเทศทางวิชาการใน
หมวดวิชาสังคมศึกษาไว้อย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูสังคมศึกษา

1. ครูให้ความร่วมมือในการประชุมปรึกษาหารือ การวางแผน การแก้ปัญหา และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภายในหมวดวิชาทุกครั้ง
2. ควรให้ความสนใจงานนิเทศ ยอมรับและศรัทธาผู้ให้การนิเทศ
3. ควรปรับปรุงและพัฒนาวิธีการสอน หรือใช้เทคนิคการสอนโดยเน้นทักษะกระบวนการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. ควรศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน
วิชาสังคมศึกษาอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับกรมสามัญศึกษา

ศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา ควรร่วมมือและช่วยเหลือ
โรงเรียนให้สามารถปฏิบัติการณ์เทศภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นรูปธรรม
มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน
ของหมวดวิชาสังคมศึกษาทั่วประเทศ

2. ควรมีการศึกษาเพื่อค้นหากิจกรรมการนิเทศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการนิเทศวิชาสังคมศึกษาในทุกด้าน
3. ควรมีการศึกษาคณะลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ให้การนิเทศวิชาสังคมศึกษาตามความคาดหวังของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
4. ควรมีการศึกษาเรื่องความเข้าใจ และทัศนคติต่อการพัฒนาการสอนของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา